Anul V. No. 38. 15 Octombre 1862.

JURNAL,

PENTRU RESPÎDIREA SCIINȚELOR NATURALE ÎN ROMANIA
Redigeat
de
Professor Dr. Iuliu Barasch și D. Ananescu.

Coprindere: Meditațiunĭ de tómnă. — Cursul cailorŭ.— Viața luĭ Bichat.

MEDITAȚIUNĬ DE TÓMNĂ

Când essaminămŭ acum tómna ramurile tinere alle unuĭ arbore care este deja despuiat de frunḑele sélle, atuncĭ vomŭ găsi că differitele escrescențe care aŭ crescut pe arborĭ în cursul anuluĭ, ni se arată în forme conice; astea sunt mugurii frunḑelorŭ; dar și florile primăvereĭ viitóre aŭ deja pe arborĭ mugurii lorŭ; ênsă acestia sunt maĭ rotunḑĭ și maĭ umflațĭ. Așa dar, tóta viața arboruluĭ din anulŭ viitorŭ esistă déja în stare embrionarie, ca să ḑicemŭ

aşa; în miniatură. Dar Natura s'a temutŭ a confia frigului ierneĭ aceste frunḑe şi florĭ delicate alle viitoruluĭ, şi într'adevĕr aceste părtĭ delecate s'ar fi vestejitŭ negreşit, décă Natura n'ar fi avutŭ grijă a le păstra prin învelişurĭ convenabile pentru acest timpŭ neplăcutŭ şi neamiculŭ vieţeĭ vegetalelorŭ. Déră Natura este ingeniósă în miḑlócele eĭ; aşa vedemŭ învĕlitŭ mugurii frasinuluĭ (fraxinus) şi Magnolieĭ într'o perină móle şi caldă ca de fulgĭ, pe când acelle alle Plopuluĭ balsamic (populus belsamica) şi alle Castanuluĭ din India (Aesculus hyppocastanum) sunt învelite într'unŭ învelişŭ de gumă şi de reşină care sunt impermeabile pentru ploĭ; întocmaĭ ca uniĭ din tineriĭ nostri care imită modele englese, se învelescŭ într'un palton de gumi când ploŭ.

Aceste învelişurĭ arată circumstanţa particularie că tocmaĭ tărḑiŭ tómna când tótă viaţa arboruluĭ a încetat, tocmaĭ atuncĭ elle se desvóltă bine şi se întărescŭ; frigul care este vătĕmĕtorŭ planteĭ, este folositorŭ lorŭ, pe când căldura primăvereĭ, care este folositóre vieţeĭ planteĭ, face că elle se vestejéscŭ şi cadŭ. Dar într'adevĕr la ce maĭ servŭ învelişurile mugurilor primăvéra? de aceea Natura le lépedă. Natura este ca uniĭ seignorĭ marĭ, când cineva le a făcut un serviciŭ şi nu maĭ aŭ trebuinţe de dĕnsulŭ, 'lŭ lépădă afarŏ.

Dar sunt învelişurile mugurilorŭ care se schimbă în frunḑe permanente. Acésta o observămŭ la Liliacŭ (Syringa) şi la Castanu de India; la acéstă plantă din urmă observămŭ că frunḑele tinere chiar în momentulŭ când se resfiră primăvera, tot sunt învelite într'o haină de lână caldă, pĕnă când încetŭ, încetŭ se obicnuescŭ cu temperatura atmosferică. Dar în genere, tóte frunḑele arboruluĭ care esŭ în luna luĭ Aprilie, sŭnt învelite în vestminte de lână saŭ de mătasă; asta o vedem la fagŭ (fagus silvatica), la stejarul de iarnă (quercus robur), la arciar (Acer tartaricum) etc. Aceste frunḑe tinere, Natura pare că le a înfăşurat ca nisce copiĭ micĭ ce pórtă cineva afarŏ într'unŭ aer rece. Atâta prevedere înţelléptă şi plină de tandreţe părintéscă, arată Natura la creaţiunea frunḑelorŭ; cumŭ dar póte cineva a se îndoi de tandreţa eĭ la creaţiune nóstră a ómenilorŭ, care suntem negreşit unŭ opŭ maĭ superior şi maĭ perfect de câtŭ o frunḑă?

Când frunḑa este bine desvoltată, găsimŭ într'ènsa următórele părţĭ: o codiţă pe care stă (petiolus) şi o întindere foiósă (lamina). Dar şi acéstă lamină póte să fiă privită ca o resfirare a codiţeĭ care, pe d'o parte se prelungesce în miḑloculŭ foiţeĭ (nervura mediană) şi pe d'altă se ramifiéḑă în maĭ multe nervure laterale formând ca o sită, care o putem observa la fia-care frunḑă; găurile acesteĭ site sunt umplute c'o ţesetură numită cellularie care este văpsită c'o colóre verde (chlorophyle).

Pe facia de josŭ a frunḑeĭ, care are tot d'auna o colóre maĭ deschisă de cât cea de susŭ, se găsescŭ nisce găurĭ micĭ numite s t o m a t e care miḑlocescŭ resuflarea frunḑelorŭ.

Am ḑisŭ „resuflarea frunḑelorŭ"; póte se va mira cineva ḑicând: cum se póte ca o plantă să resufle? Cu tóte acestea, este aşa, plantele resuflă cu frunḑele lorŭ, precum resuflămŭ noĭ cu plămŏnii nostri; de aceea cu drept cuvântŭ a ḑisŭ unŭ botanist, că frunḑele sunt plămŏniĭ plantelelorŭ. Într'adevĕr, ce se urméḑă în plămŏniĭ nostri în actulŭ resuflăreĭ? Noĭ inspirăm (înghiţimŭ) unŭ felŭ de aerŭ şi espirăm (dămŭ afarŏ) unŭ altŭ aerŭ, şi plantele urméḑă astŭ-felŭ; cu deosebire numaĭ că noĭ ingiţim unŭ aer bunŭ (oxygèn) şi dăm înapoĭ unŭ aerŭ reŭ (acid carbonic), pe când plantele prin frunḑele lorŭ înghitŭ aerŭ reŭ (acid carbonic) şi daŭ înapoĭ aerŭ bunŭ (oxygen), cellŭ pucinŭ aşa se urméḑă ḑioa. Ecc' aicĭ o admirabile inchipuire a Natureĭ! Décă arŭ esista numaĭ animale pe pămĕntŭ, aerulŭ atmosfericŭ s'ar fi stricatŭ curând pin' neincetata resuflare a atâtor milióne de fiinţe însufleţite dintre care, fiă-care strică aeru prin resuflarea sa. În acéstă immensă sală de balŭ numită „l u m e", unde atâtea nenumerate fiinţe viĭ jócă danţulŭ lor otărîtŭ pe séma lor, s'a întâmplat aceea ce se întemplă într'o obicnuită sală de balŭ plină numaĭ cu câteva sute de ómenĭ; adicŏ peste câteva ore aerulŭ este stricat, luminările nu maĭ aŭ vioiciune ca la început şi fiă-care omŭ simte ca un felŭ de neastimpĕrare neesprimabile. Ce a făcut Natura spre a împedica acéstă catastrofă fatalĕ pentru animale? A creatŭ regnulŭ vegetalŭ cu misiune d'a c u r ă ţ î ne'ncetat aerul prin resuflarea plantelorŭ. Eccŏ cum o plimbare va-

ra pe o câmpie de erbă verde, ne dă o viață nuoč, nu numai în simțul poetic, ci și chiar în simțul fisiologicŭ. Eccŏ ce armonie admirabile, divină. domină în tóte regnurile Natureĭ!

Acum ĕnsă tómna frunḑele aŭ căḑut, viața și resuflarea lor, a încetat. Iarna este un timpŭ de repaosŭ pentru arborĭ, unŭ timpŭ de mórte pentru frunḑe, apoĭ când mergem acum afarŏ la pădure și vedemŭ grămeḑile de frunḑe căḑute împregiul unuĭ arborŭ giganticŭ; ore nu ne vine o idee a ne întreba: câte sute de generațiunĭ de frunḑe s'aŭ prăpădit împregiul acestuĭ arbor pĕn' a ajjunsŭ ellŭ la mărimea sa actuale, gigantică? Apoĭ acéstă idee ne aduce a minte că și animalele și chiar noĭ ómeniĭ suntem ca nisce frunḑe trecĕtóre alle cărora ruine ḑacŭ împregiulŭ arborului gigantic care este **Universu**. Câte generațiunĭ de animale și de ómenĭ s'aŭ prăpădit lucrândŭ la crescerea acestuĭ arborŭ. Câte ruine și cimitire incongióră istoria universuluĭ! Câte tómne aŭ secerat și aŭ vestejit atâtea viețe care aŭ contribuit ca lumea să înainteḑe pĕnă unde este acum, întocmaĭ cum generațiunile frunḑelorŭ aŭ înaintatŭ arborulŭ pĕnă în starea sa actŭale! Ecc'o idee plină de morală, dar și d' o melancolie profundă care escită în noĭ vederea frunḑelorŭ căḑute acum împregiurulŭ arboruluĭ.

Dar să nu 'șĭ imagine cineva ca timpul vestejireĭ frunḑelorŭ este despuiatŭ d'orĭ ce frumusețe poetică? Din contra, nu se găsesce un alt timpŭ anualŭ în care vederea uneĭ pădure să fiă maĭ interesante de câtŭ în timpulŭ tómneĭ; căcĭ acum tóte colórile sunt representate și visibile acolo. Cea maĭ mare parte a frunḑelorŭ vestejindu-se, devin galbene, dar sunt altele care devinŭ roșiĭ ca sângele (s. e. frunḑele arboruluĭ Rhus tufinus, Acer campestris etc), și acéstă variațiune a colorilorŭ, dă pădureĭ un aspectŭ variatŭ și fórte interesantŭ. Apoĭ chimia a probat că, tóte aceste colorĭ provinŭ din differite pigmente (văpsele) care se forméḑă în differite frunḑe alle differiților arborĭ; așa s. e. în vestejirea galbenă se forméḑă pigmentul xanthophyl și în cea roșie se forméḑă erythrophyl.

Dar care este causa cădereĭ frunḑelor tómna? Causa este încetarea căldureĭ prin micșorarea acțiuneĭ sóreluĭ; ḑioa s'a micșoratŭ, raḑile sóreluĭ s'aŭ ascunsŭ, saŭ când se arată, staŭ într' un mod oblicŭ și maĭ nu încălḑescŭ nicĭ de cum. Acum viața plantelor încetéḑă, saŭ să ḑicem maĭ bine că adórme pentru tótă iérna, seva nu maĭ circulă, frunḑele nu maĭ potŭ respira (resufla), de aceea lipirea lor cu arboriĭ se slăbesce și elle cad, întocmaĭ cumŭ cad periĭ unuĭ bĕtrân, fiind că și viața nóstră în bĕtrânețe sémănă cu viața arboruluĭ în timpul tómneĭ; în betrânețe ca și tómna, organele periferice nu priimesce destulă energie, de aceea se deslipescŭ și cad; cu deosebire numaĭ că la arborĭ, dupŏ tómnă și iérnă vine primăvéra reînvietóre, éră dupŏ bĕtrânețea nóstră vine îmormîntarea, acéstă iérna rece și înfiorătóre, care numaĭ va învia și nu va maĭ fi urmată de vr'o primăvéră reînviitóre. Așa se scurge viața nóstră ca o frunḑă căḑută d'într'un arbore gigantic și transportată pe valurile unuĭ rîŭ repede și immensŭ; frunḑa se duce, dar arborul remâne, fiind că frunḑa este numaĭ o viață trecĕtóre individuale și arborulŭ represintă viața universalĕ, eternă și nedestructibilĕ.

B.

CURSULŬ CAILORŬ

ARTIC. II.

Cursurile cailorŭ Englesilorŭ sunt destul de cunoscute în continentŭ, ĕnsă nu este fărŏ interesŭ a afla câteva amănunte despre acésta.

Totŭ ce are rapportu cu acestŭ jocŭ aristocraticŭ, se bucură de reputațiune, bogăție și de oppulențe. Lord Stammford, celebrul „turfistŭ" și possessor de caĭ de lucsŭ, are unŭ maestru de grajdŭ (ecuyer) anume D. Dawson care trăiesce și ellŭ în modul unuĭ mare seignor, ține o casă mare, are mulțĭ servitorĭ și „lady" (madame) Dawson priimesce în salónele eĭ ca cea maĭ mare lady din Britania-Mare; acésta se urméḑă și cu Jockey's (rindașĭ), precum vom vedé la vale.

Câtŭ despre prețulŭ cailor de cursŭ, e des-

tulŭ ca să citămŭ aicĭ unŭ faptŭ. In anul 1764 a născut în Anglia un calŭ de părinţĭ „nobilĭ"; ĭi a datŭ numirea de „Eclipse" (fiind-că în numitul anŭ a fostŭ nu eclips solarŭ); fiind mănz, acestŭ calŭ s'a văndut cu 150 galbenĭ; la cellŭ d'ântĕiŭ Derby-turfŭ, l'a cumpăratŭ colonelulŭ O'Kelley cu 3600 galbenĭ, dar maĭ pe urmă când acest calŭ a dobăndit reputaţiunea sa colosale şi a biruitŭ pretutindene, possesorul luĭ colonelul O'kelley a cerut pentru dĕnsul şuma de 25,000 livre sterlinge (52,000 de galbenĭ,) şi o mie de galbenĭ pe anŭ ca o rante viagere cât va trăi!

Când se întâmplă că un celebru calŭ de cursŭ să móră, atuncĭ tóte jurnalele englese de sport (care trătédă numaĭ despre cursulŭ cailorŭ) 'lŭ anunciă şi multe dintre dĕnsele conţinŭ necrologiĭ lungĭ pentru „acéstă fiinţă preciósă" care pré de timpuriŭ a părăsit cariera să gloriósă. Ensă nu toţĭ caĭ de turfŭ aŭ norocŭ d'a murĭ în culmea glorieĭ lorŭ, ci o mare parte dintrĕnşiĭ (aceea care nu sunt întrebuinţaţĭ pentru presilă) când aŭ îmbĕtrânit, termină viaţa lorŭ într'o misierie obscure, într'un grajdŭ al unuĭ birjar (Kabman) din Londra.

Eccŏ că acestĭ jucătorĭ publicĭ de şi animalele, aŭ sórta multorŭ actorĭ publicĭ dintre ómenĭ, adicŏ dup' o tinerécţe plină d'applăudărĭ şi de strelucire, aŭ o bĕtrâneţe obscure plină de miserie şi o mórte jalnică!

Un rolŭ fórte important în sfera cursuluĭ cailorŭ, jócă Jockey (rândaşulŭ saŭ palfrenierulŭ ce umbla călare pe calŭ de cursŭ).

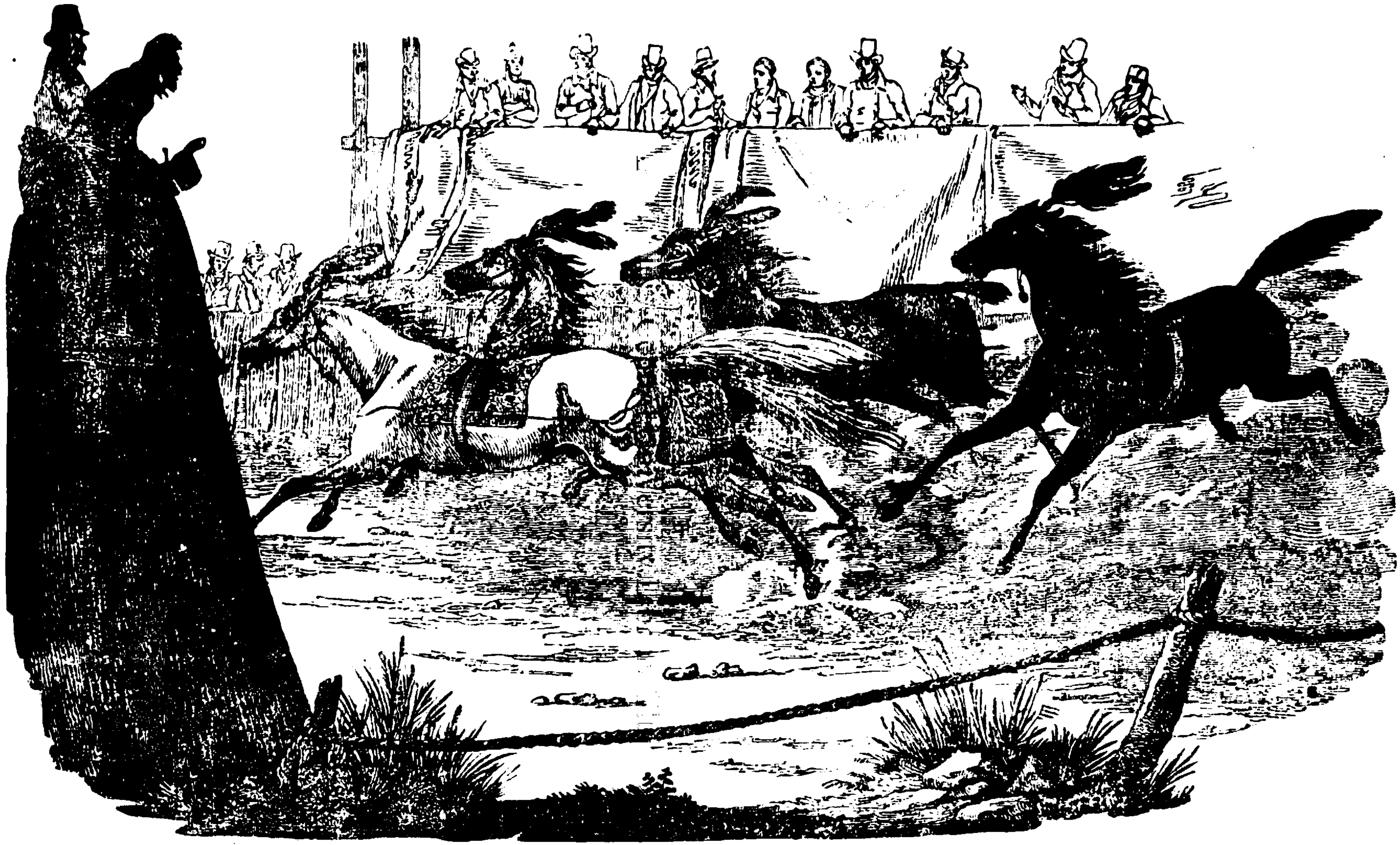
In timpulŭ nostru, numaĭ barbaţi se presintă în arenă şedĕndŭ pe cai de cursŭ; dar alte daţĭ şi dame fórte nobile aŭ luatŭ parte la cursulŭ cailorŭ; aşa s. e. în analele înalteĭ Equitaţiunĭ (arteĭ d'a umbla călare) este celebru numele uneĭ Dame, Mistresse Thornton, care era cellŭ maĭ perfectŭ călăreţŭ în Anglia; chiar reginele, precum regina Anna din Anglia, a alergat o dată pe unŭ calŭ de cursŭ în publicŭ la Derby-turf. Sunt câţiva Jockey care aŭ dobîndit o reputaţiune secolarie. Dar meseria unuĭ Jockey e fórte grea; ellŭ trebuie se fiă d'o statură mică, subţire dar fórte musculosŭ, trebuie se trécă unŭ timpŭ mare ca calfă, să se suppue uneĭ diéte rigurósă, să mânănce pucin şi să nedușéscă multŭ ca să pérdă tótă grăsimea corpuluĭ; apoĭ să aibă destule ageritate, minte şi viclenie ca să biruească pe adversariĭ seĭ şi în fine să fie *onestŭ* şi *incorruptibilŭ*. Décă are tóte aceste cualităţi, cariera luĭ e făcută, căcĭ un asemenea Jockey, priimesce de la stăpânulŭ seŭ până la 4500 galbenĭ (2000 livre) leafă pe anŭ şi pentru fiă-care biruinţă unŭ „bacşiş" de 2000 galbenĭ de la aceia care aŭ făcut prinsóre că calulŭ luĭ va câştiga.

Sunt în Britania-Mare o classe de ómenĭ (betting men) care 'ş aŭ făcut o meserie de prinsorĭ asupra cailorŭ; astia sunt unŭ felŭ de samsarĭ. Eĭ umblă de caută ómenĭ bogaţĭ care vorŭ se facă prinsorĭ, priimescŭ de la eĭ sume enorme în deposite şi le plătesc acelor care aŭ câştigat. Confienţa lordilorŭ în acestĭ ómenĭ este aşa de mare, în câtŭ le daŭ sume immense în mână fărŏ nicĭ o cuitanţie şi în genere acestĭ ómenĭ nu'ĭ încélă. Acestĭ ómenĭ ajjungŭ câte o dată la o stare fórte colosale; şi e unulŭ anume Davis care a făcut părinţilorŭ seĭ unŭ darŭ c'o moşie d'o valóre de 60,000 galbenĭ. Ellŭ a plătit o dată într'o di, unuĭ lordŭ suma de 80,000 galbenĭ ce a câştigat în turf. Câte o dată unŭ lord remâne unŭ moment dator suma perdută, dar ellŭ o va plăti negreşit; căcĭ maĭ bine nu va plăti ellŭ croitoruluĭ şi cismaruluĭ, de câtŭ să nu plătească o datorie d'onóre contractată la Derby-turf.

Dar şi în celebra litteratură englesă, cursulŭ cailorŭ jócă unŭ rolŭ fórte important. O mulţime de diare apparŭ în Britania-Mare care sunt consacrate numaĭ chestiunilor de „Sport" şi de „Turf". Apoĭ ca să aibă cineva o idee de importanţa acelleĭ litterature, e destulŭ ca să dicemŭ că unulŭ din aceste diare, anume „Sporting-life" are 60,000 de abonaţi!

Ecc' unŭ ce curios! În Britania-Mare (care are o populaţiune numaĭ abia de 5 ore maĭ mare de câtŭ a nóstră), unŭ jurnalŭ care tractédă numaĭ despre cursulŭ cailorŭ, are de c i n c i - d e c i de orĭ maĭ mulţĭ abonaţĭ de câtŭ cellŭ d'ântĕiŭ diarŭ politicŭ (Românulŭ) în România!

Afarŏ din Anglia, esistă cursul cailorŭ acum maĭ în tótă Europa (chiar la Iassi): ĕnsă nicĭ unu nu ajjunge nicĭ de departe la importanţa turfuluĭ englezŭ; celle maĭ importante cursurĭ de caĭ în continetulŭ Europeĭ, dup' acelle alle Britanieĭ-Mare, se face în Roma, maĭ cu seamă în timpulŭ carnavaluluĭ (vedĭ figura): dar nicĭ o dată Italieniĭ,

Cursulŭ cailorŭ.

cu totŭ săngele lorŭ ferbinte, nu vorŭ ajjunge a pune atâta passiune în acest jocŭ, de câtŭ englesiĭ cu tótă flegma lorŭ; căcĭ în Anglia acest jocŭ a devenit, ca se ḑicem aşa, o idee ficsă, cu tótă vigórea şi ecscentricitatea uneĭ idee ficse la ómeniĭ cu un caracter aşa de tenaciŭ şi de capricios, de câtŭ acelŭ al englesilorŭ. Englesiĭ sunt ómeniĭ ceĭ maĭ capricioşĭ din lume; ei 'şaŭ pusŭ în capŭ capricia ca să fie popurul cellŭ maĭ liberŭ şi cellŭ maĭ puternicŭ în lume, şi aŭ devenitŭ.

B.

VIAŢA LUĬ BICHAT.

Viaţa ómenilor celebri este în general, plină de vicissitudinĭ; gloria ce dă ea este preţiul cellor maĭ dureróse agitaţiunĭ. Este o dramă în care emoţiunile se presintă şi al căreĭ sfîrşit n'are loc de cât dupŏ mórte, când actorul principal a dispărut dupŏ scenă. D'acolo acéstă attracţie puternică care ne légă de naraţiunile biografilor când ne facŭ să assistăm la luptele geniuluĭ, în relaţiiunile tot d'odată cu lumea şi cu ellŭ însuşĭ.

Viaţa luĭ Bichat a fost prin escepţie scutită d'aceste vicissitudinĭ. Într'o epocă când societatea mişcată în tóte elementele sélle seculariĭ sĕvîrşia cea maĭ radicalĕ şi cea maĭ violentĕ revoluţiune, în viaţa' luĭ, totŭ, era simplu, placid, regulat. Născut într'o familie avută, unde sciinţele medicale eraŭ în onóre, ellŭ n'are a se lupta cu réoa fortună. Geniul seŭ, n'are a triumfa în contra obstacolilor s'a învinge epposiţiunile, ci a dobîndi celle maĭ marĭ resultate cu miḑlócele modeste de care ellŭ dispune. Linistit în miḑlocul sgomotuluĭ, care se face împregiurul'ĭ n'are de căt unŭ singur scopŭ de căt o singură gîndire, *Sciinţa.* Sciinţa l'a subjugat în tótă întregimea; ellŭ scie să ţie în frîŭ furtunósele patimĭ alle juneţeĭ, căcĭ natural prin educaţie şi prin vocaţie ellŭ este omul sciinţeĭ.

Narratorul aceste vieţe aşa de scurtă şi aşa de bine împlinită n'are să ne spue evenimente sociale, nicĭ turburărĭ secrete, nicĭ încelătorie, nic'o schimbare repede de fortună, ci lucrărĭ perseverante, descoperirĭ folositóre, ideĭ 'nalte şi feconde. Bichat se născu în 11 Septmbre 1771, într'o provinţie a Franciеĭ. Tatăl seŭ, Jean-Baptiste, care era doctor în medicină şi care esersa professiunea sa, 'lŭ iniţia de timpuriŭ la limbagiul sciinţeĭ, alle căreĭ otare ellŭ trebuia maĭ tărḑiŭ să depărteḑe. Aşa, familiar din ceĭ d'ăntĕiŭ anĭ cu limbagiul a căruĭ conosciinţe ceĭ maĭ mulţĭ n'o dobîndesc de căt când trebuĭe să se serve cu dĕnsa, obicnuit să véḑă applicaţia precepteĭ înainte d'a cunósce preceptele, a avut tot avantagiul aceste educaţiune pline de esemple care dispune pe nesimţite spirtul la unŭ felŭ determintŭ de lucrare, presentĕnd sub unŭ aspect de plăcere şi de curiositate ceea ce trebuia să fie odată obiectul uneĭ ocupaţiunĭ seriόse: educaţie atăt de puternică în căt o regretă când n'a primit'o, şi pe care nu meprisă (despreţuesce) de căt când din necapacitate nu'ĭ póte aprecia fericitele effecte. Este permis a crede c'astă educaţie a putut servi şi determina vocaţiunea luĭ Bichat făr'a addaoge nimic la geniul luĭ, care s' arŭ fi luatŭ sborul indipendent d'ast-felŭ de iniţiaţie midicalĕ ce biografiĭ aŭ esagerat fărŏ îndoialĕ. In collegiul din Nantua şi în seminarul din Lyon, Bichat a priimit instrucţiunea sa scolastică, şi intr' amĕnduoe s'a distins pintre consolariĭ seĭ.

In anul 1791 în etate de 20 anĭ incepu în Lyon studiul medicineĭ saŭ maĭ bine al chirurgieĭ. Geniul chirurgical al medicilor francesĭ ca un preludiŭ, óre cum săngerόselor bătăliĭ alle Republiceĭ şi alle Imperiuluĭ, strelucia atuncĭ de o lucire vie. Primele lucrărĭ alle luĭ Bichat fură esclusiv asupra chirugieĭ, şi pentru abilitatea operaţiunilor era cellŭ d'ăntĕiŭ pintre consolariĭ seĭ şi elevul de predilecţiune al celebrilor seĭ professorĭ.

Dupŏ faimósa împregiurare din 1793 în care avu ocasiune de a da probe de curagiŭ şi de devotament, Bichat părăsi ţermurile Rhonuluĭ; locuĭ căt-va timpŭ la Bourg şi veni apoĭ la Paris cu scopŭ d'a se perfecţiona în asta parte a arteĭ d'a vindeca şi pare că avé de gănd să intre în armată în cualitate de chirurgŭ. Dar sórta

otără alt-felŭ şi numaĭ sciinţa trebui să'lŭ possede. Ceea ce a contribuit maĭ mult la vocaţiunea luĭ este, se dice, un obiceiŭ în scóla luĭ Desault ca, căţĭ-va dintre eleviĭ aleşĭ să se însercinede pe rănd a lua note în lecţie şi a o redigia în formă de estract A duoa ḑi dupŏ lecţiune se citia acest estract; şi astă lectură authentică presidată de chirurgul ajjutor, avé îndoitul avantagiŭ d'a representa a duoă óră elevilor folósele precepte de care trebuia să se pătrundă şi d'a suplea la neatenţiunea destul de comună a multimeĭ într'o lecţiune. Într'o ḑi pe când Desault făcusse o dissertaţiune asupra fractureĭ claviculeĭ şi demonstrasse folósele legătureĭ applicând'o în acellaşĭ timp asupra unuĭ malatŭ, şi elevul care trebuia se ia note lipsia, Bichat se presintă ca să'i ocupe locul şi a duoa ḑi lectura estractuluĭ seŭ causă cea maĭ vie sensaţiune p'între ceĭ l-alţĭ elevĭ. Curăţia stiluluĭ, precisia şi claritatea ideilor, esactitudinea minuţiósă a resumatuluĭ seŭ, anunţa maĭ mult un professor de căt un elevŭ. Ellŭ fu ascultat c'o tăcere straordinarie şi eşi plinŭ de elogiurĭ în miḑlocul aplaudelor repetate.

Informat d'acésta Desault vru să conóscă pe Bichat. Abia 'lŭ cunoscu şi se grăbi a'i offeri casa sa unde fu considerat ca un fiiŭ. Astă faptă nobilă şi generósă fu pentru fericitul elevŭ cea maĭ puternică incuragiare. Bichat simţĭ amorul seŭ pentru sciinţă crescĕnd împreună cu reconosciinţa care umplea inima luĭ. Acum prin onóre era angagiat a conrrespunde cu demnitate la speranţele manifestate în unanimitate de professorĭ şi de conscolariĭ seĭ. Inspirat d'aste nuoĭ sentimente Bichat se puse la lucru c'o ardóre estremă, şi desvoltă o activitate într'adevĕr spăimântătóre. Făcé serviciŭ de chirurg estern la spital; visita în oraşŭ o parte din malatiĭ luĭ Desault; 'lŭ însoţia şi 'lŭ ajjuta în operaţiunile luĭ; respundé înscris la numerósele consultaţiunĭ ce'i se trimitéŭ din tóte părţile Franciei; o parte din nopţĭ era consacrată la cercetărĭ asupra differitelor puncturĭ de chirurgie ce trebuia să serve pentru lecţia professoruluĭ seŭ; şi'n miḑlocul tuturor acestor ocupaţiunĭ scia ăncĕ să găséscă momente preţióse pentru a complecta prin dissecţie conosciinţele sélle anatomice, pentru a repeta operaţiunile asupra cadavruluĭ şi pentru a se aduna cu coscolariĭ seĭ spre a discuta asupra chestiunilor importante de anatomie şi de chirurgie. În anul 1795 Desault muri maĭ fărŏ de veste, Bichat nu fu de locŭ întrerupt de întristarea profundă ce'i causă astă mórte; se părea chiar că din sentimentul isolăreĭ sélle împrumuta puterĭ nuoĭ ca să se asvîrle într'o carieră maĭ vastă şi maĭ briliantă. Într'adevĕr atuncĭ să'lŭ fi vĕḑut întreprinḑind astă serie de descoperirĭ care aŭ făcut cunoscut lumeĭ geniul seŭ şi nemuritor numele.

În 1797, dupŏ duoĭ anĭ de lucrărĭ perseverante Bichat făcu un cursŭ de anatomie în care discuta problemĭ nuoĭ de fisiologie şi alerga adessea la vivisecţiunĭ (dessecţiĭ pe animale viĭ). Pe urmă ellŭ făcu un cursŭ de medicină operatorie şi în intervalul lecţiunilor discuta cu eleviĭ ceĭ maĭ silitorĭ şi instruiţĭ asupra puncturilor difficile căutănd tot d'auna raportul şi conecsitatea faptelor.

O hemophysie (scuipare de sânge) gravă 'lŭ surprinsă în miḑloculŭ lecţiunilorŭ şi 'lŭ sili d'a întrerupe lucrările sélle. Abia restabilitŭ întreprinse un cursŭ de anatomie maĭ întinsŭ de cătŭ cellŭ d'ăntéiŭ şi dirigia dissecţiunile apró-pe a 80 de elevĭ. Prea adessea prepara ellŭ însuşĭ piese destinate pentru lecţiunile sélle, făcia numeróse esperienţe asupra animalelor, şi dupŏ ce întrebuinţa ast-felŭ ḑioa sa, redigia nóptea *Opurile chirurgicale* alle luĭ Desault, ultimul volum *din Jurnalul de chirurgie* şi *Tractatulŭ malatiilor* organelor urinare alle acestuĭ mare chirurgŭ, vrĕnd să înalţe în memeria professoruluĭ seŭ un monument neperisabil de reconosciinţa sa.

Repedele demonstraţiĭ fisiologice ce Bichat respăndea cu abondaţie în lecţiunile sélle de Anatomie era un eserciţiŭ pentru professor şi o instrucţie pentru elevĭ. Din demonstraţie în demonstraţie s'a înălţat îndată la o serie de fapte feconde, la o doctrină generalĕ despre fenomenele vieţeĭ. Atuncĭ înţellese ellŭ adevĕrata cale în care şi intră, şi studiind cu amenuntu ţesseturile organismuluĭ şi proprietăţile lor ajjunse a deosebi funcţiunile vieţeĭ animale d'alle celleĭ vegetale saŭ organice. Dintr'aceste vederĭ generale care aŭ nutrit spiritul seŭ a făcut să ese celle duoe opurĭ alle sélle: *Anatomia generalĕ* şi *Cercetărĭ fisiologice asupra vieţeĭ ş'a morţeĭ.*

Aste duoĕ uvrage constitue cellŭ maĭ fru-

mos titlu de glorie al luĭ Bichat. Pe fiă-care pagină se vede marea sa idee căria a remas fidel pănĕ la mórte şi care avé de scopŭ re'noirea complectă a medicineĭ. Ellŭ urma ne'ncetat legătura misteriósă care trebuie să unéscă organologia cu fisiologia, cu pathologia şi cu therapeutica. Astă legătură ḑiérită şi însemnată de Bordeu fussesse punctul de plecare al lucrărilor luĭ Pinel. Se scie că acest medic celebru avussesse în vedere, în uvragiul seŭ Nosografia filosofică, a deosebĭ ţesseturile care compun organismul; dar astă idee remăind necomplectă în prima ediţiune a acestuĭ uvragiŭ remarcabilŭ, Bichat se simţí tras ca prin instinct a o realisa cu claritate şi precisie. Ellŭ o realisă cellŭ pucin căt pentru fisiologie şi anatomia pathologică, pe care creănd anatomia generală respăndi valurile uneĭ luminĭ neconoscute pĕn'atuncĭ. Ca cum ar fi fost însciinţat în secret că n'are să trăiască multe ḑille, s'a grăbitŭ a applica vederile sélle fisiologice la pathologie şi la therapeutică. Cu acest scopŭ întreprinse ellŭ autopsiĭ numeróse şi esperienţe clinice (lăngŏ patul malatilor) care ocupară anulŭ cellŭ din urmă al vieţeĭ sélle. Mórtea 'lŭ surprinsă în momentul cănd ellŭ medită un sistem complectŭ de medicină, fondat pe datele anatomieĭ ş'alle fisiologieĭ generale ce a espus în nemuritórile sélle uvrage.

La 1800 Bichat în etate de 29 anĭ, numitŭ medic la Hôtel-Dieu concepu ast plan vastŭ ce biografiĭ n'aŭ apreţuit îndestul. Anatomia pathologică şi Therapeutica deveniră studiele sélle de predilecţiune. Deschise 600 cadavre într'o singură iérnă ca să respăndéscă în lecţiunile sélle óre care luminĭ nuoĭ asupra sciinţelor medicale. Ellŭ esperimentă maĭ multe medicamente, luăndu-le una căte una spre a studia raporturile cu deosebitele ţesseturĭ, cu proprietăţile lor şi cu reacţiunile lor simpatice. Subt acest punct de vedere medita ellŭ o reformă completă de materia medicalĕ, unde dupŏ cum să scie domina ăncĕ empirismul şi confusia.

Atătea lucrărĭ ostenitóre şi atmosfera mefitică (necurată, vătĕmătóre) în care făcea preparaţiunile anatomice, 'ĭ alterară sănĕtatea; căteva eccessurĭ contribuiră póte la acésta; căcĭ muncitorul fisiologist, nefatigabilul scriitor găsia ăncĕ, dupŏ ḑisa contemporanilor seĭ, timpŭ d'a abusa de plăcerĭ. Slăbit de desse affecţiunĭ gastrice, inspira deja amicilor seĭ grave neodihne, cănd în 6 Iulie 1807 coborăndu-se pe scara spitaluluĭ (Hotel-Dieu), s'a împedecat ş'a căḑut.

Astă cădere 'ĭ determină un paroxism de turburărĭ gastrice cu tendinţă constantă spre somnŭ, fenomene neregulate se adaosseră la aceste simptome şi ţinură pĕnă la 22, şi dup'o malatie de 14 ḑille murí în etate de 31 anĭ.

Scurta viaţă a luĭ Bichat a fostŭ pré bine împlinită pentru că mórtea luĭ să nu inspire un doliŭ general. Corvisart scrisă primuluĭ consul aste liniĭ memorabile: Bichat murĭ pe cămpul bătălieĭ unde numĕră maĭ multe victime; nimini în aşa de scurt timpŭ n'a făcut aşa de multe lucrurĭ şi aşa de bine. Primul consulŭ respunse la acéstă comunicaţie, dănd ordin d'a'nălţa la Hotel-Dieu chiar, un monument în onórea luĭ Desault şi a luĭ Bichat.

Celle maĭ plăcute cualităţĭ morale stabiliră în persóna luĭ Bichat strălucirea merituluĭ seŭ. Nic'o dată nu s'a vĕḑut, maĭ multă francheţă şi candóre, o aşa de mare inlesnire a sacrifica opiniunile sélle, cănd 'ĭ propunea o obiecţiune solidă. Nu scia ce este mănia şi nerăbdarea, se putea cineva apropia de dĕnsul aşa de bine în momentul cănd se afla într'o lucrare ostenitóre ca şi într'un moment de odihnă. Generositatea sa era tot d'auna unŭ midloc sicurŭ accellora din elevií seĭ, pe care depărtarea de familiĭ saŭ că lipsa de midlóce 'ĭ împedeca d'a şi procura în astă parte instrucţiunea trebuinciósă. Capabilŭ d'a distinge talentele, le încuragia în tóte manierele possibile îndată ce le descoperia; invidia se lipea căte o dată de dĕnsul şi căuta să 'ĭ răpéscă reputaţiunea, neputănd să 'ĭ erte meritul; dar ellŭ se mulţumia a despreţuĭ vanele attacurĭ, şi nic'o dată n'a privitŭ dreptŭ datorie a le împinge d'a dreptu; tot d'auna era gata a re'noĭ cu calomniatoriĭ seĭ o amicie ce eĭ singurĭ o rupsesse.

Monumentul înălţatŭ prin ordinul primuluĭ consul părea că este de ajjuns la recunosciinţa naţionalĕ, distrasă, fărŏ'ndoială de giganticile lupte alle Imperiuluĭ şi prin luptele animate alle Restauraţiuneĭ. Eroĭ resbelluluĭ şi aĭ politiceĭ, adesse aŭ făcut să uite pe aceia aĭ sciinţeĭ. Dar autoritatea scrierilor luĭ Bichat priimite de Europa medicalĕ era prea mare pentru ca gloria numeluĭ seŭ să nu trécă otarele academieĭ, şi să nu fiă prolamat în midlocul concetăţenilor seĭ ca să priiméscă onorile popularĭ. A.

(Va urma).

Imprimeria Naţională a luĭ St. Rasidescu.